

«Статус квалифицированного учителя» («Qualified Teacher Status - QTS»). Выделены пути получения статуса квалифицированного учителя.

Ключевые слова: процедура отбора абитуриентов, университеты Великобритании, структура учебных планов педагогических колледжей, статус квалифицированного учителя.

Zorochkina Tetiana Sergiivna. FEATURES OF ACCESSION AND EDUCATION IN HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS IN GREAT BRITAIN. It is found out that the structure of the universities of Great Britain is divided into collegial and unitary. The procedure for selecting entrants in the British pedagogical ZOO - special. This issue is handled by a special Information Officer for a graduate degree (Graduate Teacher Training Registry). The most popular type of pedagogical educational institutions in England are pedagogical colleges. The curricula of British pedagogical colleges, in comparison with many other countries, reflect the demands of the society on the content of qualified pedagogical work, the change in the development of knowledge, the possibility of ZOO and a variety of combinations of subjects, taking into account the interests of students.

The structure of educational plans of pedagogical colleges is considered.

Teaching courses at different colleges usually include three main sections:

1. Principles of education and education (Principles of education).
2. Pedagogical Psychology and Child Development (Psychology and Child Development).
3. Education in its Social Aspects.

It is noted that British scholars are differently suited to the division of academic education in the country. In the United Kingdom, practically all teachers attend a course of pedagogical training and receive "Qualified Teacher Status" ("Qualified Teacher Status - QTS"). The ways of obtaining the status of a qualified teacher are singled out.

Key words: selection procedure of entrants, universities of Great Britain, structure of curricula of pedagogical colleges, status of qualified teacher.

Стаття надійшла до редколегії 06.09.2018 р.

УДК 37(477):780.614.131

Анатолій Коваленко

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини (Умань)

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОЇ ГІТАРНОЇ ОСВІТИ

У статті висвітлено можливості удосконалення та перспективи розвитку вітчизняної гітарної освіти. Розглянуто причини відсутності гітари у складі оркестру народних інструментів. Встановлено, що вітчизняні гітаристи не мають власного музичного колективу для спільного музикування. Запропоновано ввести до освітніх програм предмет «гітарний оркестр», подана класифікація його складу. Зазначено, що найбільшу популярність гітарний оркестр отримав у Японії під керівництвом відомого гітариста, викладача та диригента Хірокі Нііборі, колектив був створений у 1960 р., а кількість учасників досягала 400 осіб. Проаналізовано досвід Київського оркестру гітаристів, його репертуарні пошуки. Для модернізації вітчизняної гітарної освіти пропонується використати досвід музично-прогресивних європейських країн. Зазначено, що високий рівень музичної культури Німеччини завдячується високою матеріальною підтримкою з боку держави. Встановлено, що навчання гітаристів в Австрії проходить в одному структурному підрозділі зі струнними інструментами, спеціалізації «концертний виконавець» та «педагог» здобуваються на різних факультетах, предмет «ансамбль» Університету музики і театру Грацу може вивчатися з гітарою у дуєті чи тріо, але за бажанням студента ансамбль можна створити з флейтою, скрипкою чи будь-яким музичним інструментом.

Ключові слова: музична освіта; вітчизняна гітарна освіта; удосконалення вітчизняної гітарної освіти; розвиток вітчизняної гітарної освіти; гітарний оркестр.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Вітчизняна музична освіта продовжує функціонувати за зразком радянської освітньої системи. Навчальні заклади, які є складовими системи музичної освіти (музична школа, музичний коледж, музична академія) продовжують виконувати свої функціональні завдання. Проте, гітара, як музичний інструмент увійшла до системи музичної освіти порівняно недавно – у другій половині ХХ ст. Цей факт, а також конкуренція з музичною освітою провідних у розвитку музичного мистецтва європейських країн детермінує пошук шляхів для постійного вдосконалення організації та змісту підготовки гітаристів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженням організації та змісту музичної освіти, займалися ряд науковців із позиції музичної педагогіки та мистецтвознавства. Серед них: Н. Гуральник, В. Козлін, М. Михайленко, Г. Ніколаї, В. Паламарчук, В. Сидоренко, І. Сташевська, В. Черкасов та ін. Однак можливості удосконалення та перспективи розвитку вітчизняної гітарної освіти досліджено не було.

Мета статті – визначити можливості удосконалення та перспективи розвитку вітчизняної гітарної освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Євроінтеграційні процеси, які торкнулися освітньої системи України, зумовили переглянути роботу усіх навчальних закладів та знайти можливості для її удосконалення. Серед великого розмаїття вітчизняних музичних інструментів – гітара, завжди виділялася новаторством у модернізації інструмента та пошуками шляхів подальшого розвитку. Аналізуючи історію розвитку музичної освіти спостерігаємо, як одні музичні інструменти стають популярнішими за інші, є інструменти для сольного виконання, а є ті, які функціонують в межах музичних колективів (ансамблях, оркестрах).

Ще зі вступу в музичні навчальні заклади абітурієнти, які бажають навчитися або удосконалити свою гру на гітарі, мають дуже обмежену кількість місць для вступу. Це пов'язано з тим, що гру на гітарі викладають на відділі народних інструментів (музичні школи, музичні коледжі), або на кафедрі народних інструментів (музичні академії, консерваторії). Основним музичним колективом у таких структурних підрозділах є оркестр народних інструментів. В. Андреев, організатор першого оркестру народних інструментів у Росії (1888 р.), заклав в основу музичного колективу балалайки та домри, пізніше додавав дерев'яні духові інструменти, баяни та групу ударних інструментів. Гітара, на той час була відокремленою від інших музичних інструментів, мала свій репертуар (романси або іспанську музику) та своїх шанувальників, тому до складу оркестру народних інструментів не увійшла. Зі сказаного вище зрозуміло, що коли формується кількість місць для абітурієнтів у музичні навчальні заклади, то спочатку розглядають місця для балалаечників, домристів, баяністів, акордеоністів, бандуристів і лише на кінець – для гітаристів.

Друга половина ХХ та початок ХХІ століття мали свої тенденції у розвитку народних інструментів. Так, в залежності від регіону України, помітно знизилася популярність деяких народних інструментів, серед них: балалайка та домра. Залишаються популярними українські народні інструменти – бандура, баян, кобза, цимбали. На нашу думку, найбільш перспективними, у контексті популярності, музичними інструментами на відділі (кафедрі) народних інструментів є гітара та бандура. Якщо бандура має свій унікальний музичний колектив – капела бандуристів, то вітчизняні гітаристи такого колективу в системі музичної освіти не мають.

Модернізація системи вітчизняної музичної освіти здійснюється повільними темпами та не завжди враховуються бажання абітурієнтів. Мають місце випадки, коли абітурієнтам-гітаристам, відмовляли у вступі пропонуючи, вступати на навчання гри на балалайці або домрі. У процесі педагогічної діяльності набрати клас складно, тому що навчатися гри на балалайці чи домрі бажаючих з кожним роком усе менше. Та й у виконавській діяльності – кількість оркестрів, ансамблів суттєво зменшується, а публіка стає все більш вибаглива.

Бачимо удосконалення системи музичної освіти гітаристів у створенні окремого відділу або кафедри народних інструментів у музичних навчальних закладах. Це знизить напруження та непорозуміння між колегами-викладачами та суттєво збільшить кількість абітурієнтів, адже гітара – найпопулярніший музичний інструмент в Україні. Для забезпечення повноцінного навчального процесу пропонуємо ввести дисципліну «гітарний оркестр», який замінить оркестр народних інструментів та дозволить випускникам отримати кваліфікацію «диригент».

Проте, «гітарні оркестри» в Україні, ще мало популярні. Основні причини – це знайти збалансований склад оркестру та написання партитур для виконання. У створенні таких оркестрів, варто запозичити досвід інших країн. Найбільшу популярність гітарний оркестр отримав у Японії під керівництвом відомого гітариста, викладача та диригента Хірокі Нііборі (Hiroki Niibori) [2]. Колектив був створений у 1960 р., а кількість учасників досягала 400 осіб.

У цей час гітарні оркестри створюються в таких країнах, як Угорщина (м. Естергом), Швеція, Італія, Білорусія та ін. [1]. Цей факт підтверджує, що гітара може бути не тільки сольним чи ансамблевим інструментом, але й оркестровим.

Після вивчення складу гітарних оркестрів згаданих країн, доходимо висновку, що історично існує розділ гітарних оркестрів на декілька видів:

1) за кількістю музикантів:

а) камерні (від 12 – до 25 учасників);

б) великі (від 25 – до можливого максимуму).

2) за складом:

а) однотемброві (в оркестрі використовується тільки гітара та її акустичні різновиди);

б) багатотемброві (включає інші інструменти, такі як струнно-смичкові, духові, струнно-щипкові, ударні, акустичний бас тощо).

Такий поділ умовний, тому що відображає виконавський напрям оркестру. Наприклад зазначаючи «однотемброві оркестри», маємо на увазі, що у складі оркестру використовується тільки один вид інструменту, а не те, що він звучить однотемброво, тому що гітара сама по собі багатотембровий інструмент.

В Україні досвід роботи з гітарним оркестром можна перейняти у Київського оркестру гітаристів. Колектив розпочав творчу діяльність з вересня 2006 р. Ідея створення оркестру належить О. Мітрошину. Очільник Київської асоціації гітаристів К. Чеченя підтримав новаторську ініціативу. Багато київських гітаристів з ентузіазмом сприйняли цю новину. Перша репетиція оркестру відбулася 13 вересня 2006 р в актовій залі ДМШ №10. Директором гітарного оркестру був обраний О. Мітрошин, концертмейстером та художнім керівником – Л. Касатова, а диригентом – Б. Бельський. Першими учасниками колективу були професійні гітаристи, що проживають у Києві, містах поблизу столиці (Біла Церква, Бровари), а також студенти мистецьких вишів. Для повноти звучання та різноманітності тембрової палітри до основних чотирьох партій гітари були добавлені терц-гітара, мандоліна, домра, бас-гітара, перкусія та ударні інструменти [4].

Наукову цінність матиме аналіз репертуару Київського оркестру гітаристів. Від початку створення колективу кількість музичних творів постійно збільшувалася. Серед успішних композицій обробки та аранжування творів старовинних та сучасних композиторів: «Ballet» із Вільнюської табулатури XVI ст. (аранжування Є. Гридюшко), А. Вівальді «Концерт ре мажор», соліст Б. Бельський, Фантазія на теми українських пісень (аранжування Б. Бельського та Л. Касатової), І. Шошин «Пінгвіни летять!», Сюїта-фантазія «The Beatles» (обробка С. Чистова), А. Петров «Полька-галоп» із к/ф «Про бідного гусара замовте слово», Лес Пол «Кенгуру» (аранжування Л. Касатової), С. Ільїн «Одкровення Гути», О. Мітрошин Танго «Фантом», О. Поплянова «Прелюдія», Г. Зіммер «Пірати карибського моря», Ф. Бустаманте «Misionera» [4].

Основними напрямками репертуарного пошуку Київського оркестру гітаристів є:

- шедеври світової класичної музики;
- оригінальні обробки улюблених та популярних мелодій;
- аранжування український, російських та білоруських народних пісень;
- перекладення творів сучасних композиторів.

Таким чином, музичний колектив «оркестр гітаристів» набувши популярності у світі, набуває популярності в Україні. Склад оркестру з популярних інструментів та виконання різноманітного репертуару буде гарним доповненням системи музичної освіти гітаристів. Серед проблем, які можуть стати на заваді введення такого предмету до вітчизняної гітарної освіти визначимо наступні:

- керівник оркестру повинен мати диплом з додатковою кваліфікацією «диригент» (гітаристи часто ігнорують цю кваліфікацію);
- наявність репертуару різної складності та вміння при потребі його адаптувати під склад оркестру;
- вибір інструментарію для створення цікавого у звуковому відношенні складу колективу;

➤ можливість внести години на проведення репетицій до навчального плану навчальних закладів (для початку до вибіркової частини або як факультатив з подальшою заміною оркестру народних інструментів);

➤ створення окремого відділу або кафедри гітаристів у музичних навчальних закладах для реалізації вузькоспеціалізованої освіти.

Для визначення можливостей удосконалення вітчизняної гітарної освіти розглянемо історичні аспекти розвитку системи музичної освіти найбільш прогресивних на початку ХХІ ст. у музичному значенні країн: Німеччини, Австрії.

Досліджуючи музично-педагогічну освіту Німеччини, І. Сташевська зазначає, що німці називають Німеччину країною музики. Це підтверджується кількістю музикантів-любителів та розгалуженістю музично-культурної інфраструктури. Так, в середині 1990-х рр., як відзначає І. Сташевська, в Німеччині було 8 мільйонів музикантів-любителів, з них 4,7 млн. – учасники аматорських вокальних та інструментальних об'єднань, 80 тисяч професійних музикантів, 300 працівників у галузі музичної продукції та торгівлі [6, с. 343]. У країні існувало 23 вищі музичні школи, 14 професійних музичних училищ, 11 консерваторій та музичних відділень професійних академій, понад 65 університетів, понад 2000 комунальних і приватних музичних шкіл, 33 вищі школи, професійні училища, федеральні й земельні музичні академії тощо. Динамічний розвиток музичної галузі сприяв розвитку економіки країни. Так, для виготовлення музичних інструментів існувало 500 фабрик, видавництвом нот займалося 850 підприємств, музичних магазинів було 900 [6, с. 344].

Високий рівень музичної культури Німеччини завдячується високою матеріальною підтримкою з боку держави. Наприклад у 1991 – 1994 рр., як зазначає І. Сташевська, інвестиції держави у музичну культуру щорічно складали 7,7 млрд. німецьких марок, а федеральний президент Німеччини Роман Герцог висловив свою позицію так: «...хто співає або грає на інструменті, той володіє другою мовою» [6, с. 345]. Така позиція керівництва країни, на нашу думку, сприяє їй, культурному, моральному та в кінцевому результаті й фінансовому зросту.

Німеччина має гарні історичні традиції гітарного мистецтва. Гітари німецького майстра Dieter Hopf вважаються еталонними, його сім'я займається виготовленням гітар з 1655 р. [3]. Найвідоміший німецький гітарист та композитор ХХ ст. Зігфрід Беренд (1933 – 1990 рр.) – заснував Німецький оркестр щипкових струнних інструментів. Як зауважує І. Сташевська – станом на 2002 р. у комунальних музичних школах ФРН на гітарі навчалося 89384 чоловік, що складало 14,4 % від кількості усіх спеціальностей [6, с. 458]. Така потужна база початкового музичного навчання, на нашу думку, сприяє учнівському зросту та перетворює захоплення гітарою на оволодіння професією музиканта.

Ряд українських музикантів-гітаристів мали змогу навчатися та працювати в Австрії. Серед них П. Брюхін, І. Федоришин, Ю. Фомін та ін. Так, І. Федоришин наразі є студентом Університету музики і театру Грацу (Universität für Musik und darstellende Kunst Graz), це вищий навчальний заклад в області культури, який розташований в м. Грац [7]. В згаданому університеті І. Федоришин завершує ІV семестр денної форми навчання бакалаврату, та одночасно на заочній формі бакалаврату закінчує ІІІ курс у Львівській національній музичній академії імені М. В. Лисенка (станом на травень 2018 р.). Серед відмінностей в австрійській музичній освіті гітаристів І. Федоришин відмічає те, що гітара входить до переліку дисциплін відділу струнних інструментів. До складу відділу струнних інструментів включені такі музичні інструменти: скрипка, альт, віолончель, контрабас, гітара, арфа.

Навчання на освітньому ступені «бакалавр» в Університеті музики і театру Грацу, триває 8 семестрів (4 роки), на освітньому ступені «магістр» – 4 семестра (2 роки). Якщо студент не встигає опанувати дисципліни за 8 семестрів, тоді він може взяти додаткові семестри (один семестр безкоштовно, – інші платно). Також студент може закінчити навчання раніше, якщо виконає навчальний план. Наприкінці навчання на освітньому ступені «бакалавр» чи «магістр», студент повинен зареєструватися для складання випускних іспитів, основна умова допуску – мають бути виконані усі навчальні години. Урок з фаху за

розкладом передбачено один раз на тиждень і він триває 1 годину 30 хвилин. Проте студент може попросити додаткові уроки за потреби. Щотижня студенти грають прослуховування перед професором та іншими студентами-гітаристами в класі цього професора. Студенти-гітаристи не зобов'язані брати участь у академічних концертах, здавати заліки чи екзамени протягом навчання, проте щомісяця вони мають можливість (за бажанням студента) брати участь у концертах «Концерт класу викладача...», які організовує університет на семестр вперед. Програму виступу складає професор, який веде клас гітари. Виступаючи на таких концертах студент має право дивитися у ноти. Такий підхід до навчання, на нашу думку, зменшує психологічний тиск на студента та зумовлює більше зосередитись на якості вивчення музичних творів, а не на кількості. Оцінку з фаху студент отримує не за виступи, а за роботу протягом семестру. Після кожного семестру студентам роздають анкети з кожного предмету, де вони вказують плюси та мінуси навчального процесу.

Навчальні заклади Австрії усіляко заохочують студентів до конкурентоздатності та отриманні нових знань. Так, протягом семестру студент Університету музики і театру Грацу може відвідати 1 фестиваль, або взяти участь у 2-х конкурсах за кордоном. Проїзд, організаційний внесок та щоденні витрати студенту оплачує навчальний заклад при умові, якщо викладач дає рекомендацію студенту на відвідування фестивалю або взяти участь у конкурсі. Заклад повертає від 20 до 100 % усіх витрат. Після поїздки на творчий захід студент пише про те, що нового він дізнався та чи корисною для нього було відвідування фестивалю чи конкурсу. Програма випускного іспиту складається з двох частин: перша частина це виконання концерту написаного для гітару у супроводі симфонічного оркестру (гру оркестру імітує концертмейстер на роялі). Композитори популярних концертів для гітари з симфонічним оркестром: М. Джуліані, М. Кастельнуово-Тедеско, Е. Вілла-Лобос, Х. Родріго та ін. Друга частина іспиту проходить через тиждень і складається з виконання поліфонії, твору великої форми та п'єси. Для виконання поліфонії використовують дві, три частини з сюїти або партити Й. Баха; композиторів популярних творів великої форми: А. Хосе, М. Понсе, Л. Брауер, Ф. Сор та ін.; при вивченні п'єси обираються композитори, які писали після 1950 р.: Л. Беріо, Б. Бріттен, Х. Хенце, та ін.

Предмет «ансамбль» Університету музики і театру Грацу може вивчатися з гітарою у дуєті чи тріо, але за бажанням студента ансамбль можна створити з флейтою, скрипкою чи будь-яким музичним інструментом. Предмет «акомпаніаторська практика» навчає студентів-гітаристів вмінню акомпанувати імітуючи стиль музики різних епох (ренесанс, барокко, класицизм, романтизм та ін.) аналізуючи бас та цифровку акордів. Предмет «сучасна акомпаніаторська практика» навчає студентів-гітаристів вмінню акомпанувати в різних сучасних музичних стилях: блюз, регтайм, свінг, босса-нова, фанк та ін., досягаючи при цьому високої якості звучання інструменту.

Головна відмінність австрійської системи підготовки музикантів – це розмежування у навчанні майбутнього концертного виконавця та майбутнього педагога. В Університеті музики і театру Грацу ці спеціальності знаходяться на різних факультетах: «Факультет концертно-виконавського мистецтва» та «Факультет інструментально-вокальної педагогіки». Студент за бажанням може поєднувати навчання на двох і більше факультетах, проте найскладніше пройти конкурсний відбір та вступити на Факультет концертно-виконавського мистецтва. Також студенту можна додатково обрати будь-який предмет: «диригування», «вокал», «композиція», «хореографія» та ін.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Музичний інструмент гітара, не потрапила до складу оркестру народних інструментів, тому гітаристи не мають колективу для вдосконалення оркестрової майстерності. Запропоновано ввести до освітніх програм предмет «гітарний оркестр», перейнявши досвід з організації такого музичного колективу в Київського оркестру гітаристів. Перспективу подальшого розвитку вітчизняної гітарної освіти вбачаємо у створенні окремого структурного підрозділу (відділу, кафедри) для підготовки гітаристів, а також розмежування у підготовці майбутнього концертного виконавця та майбутнього педагога.

Джерела та література

1. Гітарний оркестр [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://guitarmag.net/orchestra/> – Заголовок з екрана. – Дата звернення: 15.06.2018 р.
2. Гітарний оркестр Хірокі Нііборі [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://www.hago.org.uk/definitions/niibori.php> – Заголовок з екрана. – Дата звернення: 15.06.2018 р.
3. Дитер Хопф [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://www.musikwaren-hellweg.de/hopf/seiten-musikwaren-hopf/dieter-hopf.html> – Заголовок з екрана. – Дата звернення: 15.06.2018 р.
4. Київський оркестр гітаристів [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://www.ardorfuerte.com.ua/proekty/kiievskij-orkestr/> – Заголовок з екрана. – Дата звернення: 15.06.2018 р.
5. Ніколаї Г. Ю. Розвиток музично-педагогічної освіти в Польщі (XX століття) : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 / Ніколаї Галина Юріївна. – К., 2008. – 571 с.
6. Сташевська І. О. Музична педагогіка Німеччини: історія, теорія, практика : монографія / І. О. Сташевська ; Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». – Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2010. – 560 с.
7. Університет музики і театру Грацу [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://www.kug.ac.at/kunstuniversitaet-graz.html> – Заголовок з екрана. – Дата звернення: 15.06.2018 р.

References

1. Ghitarnyj orkestr [Elektronnyj resurs]. Rezhym dostupu : <http://guitarmag.net/orchestra/> – Zagholovok z ekrana. – Data zvernennja: 15.06.2018 r.
2. Ghitarnyj orkestr Khiroki Niibori [Elektronnyj resurs]. Rezhym dostupu : <http://www.hago.org.uk/definitions/niibori.php> – Zagholovok z ekrana. – Data zvernennja: 15.06.2018 r.
3. Dyter Khopf [Elektronnyj resurs]. Rezhym dostupu : <https://www.musikwaren-hellweg.de/hopf/seiten-musikwaren-hopf/dieter-hopf.html> – Zagholovok z ekrana. – Data zvernennja: 15.06.2018 r.
4. Kyjivskij orkestr ghitarystiv [Elektronnyj resurs]. Rezhym dostupu : <http://www.ardorfuerte.com.ua/proekty/kiievskij-orkestr/> – Zagholovok z ekrana. – Data zvernennja: 15.06.2018 r.
5. Nikolaji Gh. Ju. Rozvytok muzychno-pedagoghichnoji osvity v Poljshhi (KhKh stolittja) : dys. ... d-ra ped. nauk : 13.00.01 / Nikolaji Ghalyna Jurijivna. – K., 2008. – 571 s.
6. Stashevjska I. O. Muzychna pedagoghika Nimechchyny: istorija, teorija, praktyka : monografija / I. O. Stashevjska ; Derzh. zakl. «Lughan. nac. un-t imeni Tarasa Shevchanka». – Lughansjk : Vyd-vo DZ «LNU imeni Tarasa Shevchenka», 2010. – 560 s.
7. Unversytet muzyky i teatra Ghracu [Elektronnyj resurs]. Rezhym dostupu : <https://www.kug.ac.at/kunstuniversitaet-graz.html> – Zagholovok z ekrana. – Data zvernennja: 15.06.2018 r.

Коваленко А. С. ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ОТЕЧЕСТВЕННОГО ГИТАРНОГО ОБРАЗОВАНИЯ. В статье освещены возможности усовершенствования и перспективы развития отечественного гитарного образования. Рассмотрены причины отсутствия гитары в составе оркестра народных инструментов. Установлено, что отечественные гитаристы не имеют собственного музыкального коллектива для совместного музицирования. Предложено ввести в образовательные программы предмет «гитарный оркестр», представлена классификация его состава. Отмечено, что наибольшую популярность гитарный оркестр получил в Японии под руководством известного гитариста, преподавателя и дирижера Хироки Ниіборі, коллектив был создан в 1960 г., а количество участников достигала 400 человек. Проанализирован опыт Киевского оркестра гитаристов, его репертуарные поиски. Для модернизации отечественного гитарного образования предлагается использовать опыт музыкально-прогрессивных европейских стран. Отмечено, что высокий уровень музыкальной культуры Германии существует благодаря высокой материальной поддержке со стороны государства. Установлено, что обучение гитаристов в Австрии проходит в одном структурном подразделении со струнными инструментами, специализации «концертный исполнитель» и «педагог» приобретаются на разных факультетах, предмет «ансамбль» Университета музыки и театра Граца может изучаться с гитарой в дуэте или трио, но при желании студента ансамбль можно создать с флейтой, скрипкой или любым музыкальным инструментом.

Ключевые слова: музыкальное образование; отечественное гитарное образование; совершенствование отечественного гитарного образования; развитие отечественного гитарного образования; гитарный оркестр.

Kovalenko A. S. DEVELOPMENT PROSPECTS OF DOMESTIC GUITAR EDUCATION. The article highlights the opportunities for improvement and the prospects for the development of the domestic guitar education. The reasons for the lack of a guitar in the orchestra of folk instruments are considered. It is established that domestic guitarists do not have their own musical collective for joint music making. It is suggested to introduce the subject «guitar orchestra» into educational programs, the classification of its composition is presented. It is noted that the greatest popularity of the guitar orchestra was in Japan under the guidance of the famous guitarist, teacher and conductor Hiroki Niibori, the collective was created in 1960, and the number of participants reached 400 people. The experience of the Kiev guitarists' orchestra, its repertoire searches are analyzed. To modernize the domestic guitar education, it is proposed to use the experience of the music-progressive European countries. It was noted that

Germany's high level of musical culture exists thanks to high material support from the state. It is established that the training of guitarists in Austria takes place in one structural unit with string instruments, specializations «concert performer» and «teacher» are acquired in different faculties, the subject «ensemble» of the University of Music and the Graz Theater can be studied with a guitar in duo or trio, the desire of the student ensemble can be created with a flute, violin or any musical instrument.

Key words: *musical education; domestic guitar education; improvement of domestic guitar education; development of domestic guitar education; guitar orchestra.*

Стаття надійшла до редколегії 24.08.2018 р.

УДК 372.3/+373.2

Грина Кузава, Наталія Ланевич

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки (Луцьк)

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ГРОМАДЯНСЬКОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті науково обґрунтовано й проаналізовано педагогічні умови підвищення ефективності громадянського виховання дітей дошкільного віку.

Встановлено, що виховання громадянина демократичного суспільства вимагає створення педагогічних умов, які б сприяли розвитку громадянських якостей дошкільників, а саме: використання народної творчості, традицій українського народу; наповнення змісту навчального матеріалу громадянським компонентом; підвищення професійної компетентності педагогів дошкільної освіти з питань громадянського виховання; гуманізація і демократизація педагогічної взаємодії, спрямована на забезпечення позитивного емоційного стану дітей; індивідуальний підхід, який передбачає вміння педагога бачити у кожній дитині особистість, визнавати за нею право на власні погляди, захоплення, інтереси.

Ключові слова: *педагогічні умови, громадянське виховання, громадянськість, діти дошкільного віку.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. На сучасному етапі розвитку української державності серед глобальних проблем, які висуває життя перед освітянами, є громадянське виховання особистості на засадах гуманізму, демократії, соціальної справедливості, що мають забезпечити усім громадянам рівні можливості для розвитку й застосування їхніх потенційних здатностей, досягнення суб'єктивно привабливих і водночас соціально значущих цілей як умови реалізації найголовнішої соціально-психологічної потреби особистості – потреби у самовизначенні та самоствердженні.

Удосконалення практики громадянського виховання підростаючого покоління передбачає вивчення усіх соціальних факторів, що впливають на формування духовного обличчя особистості. Серед найважливіших з них є народні виховні традиції і звичаї, які становлять основу громадянського виховання у народній педагогіці. Однак, реалії сьогодення змушують переглянути ці основи, оскільки вони хоча й не втратили своєї цінності, але не відповідають новим умовам сучасної дійсності, потребуючи удосконалення процесу формування та виховання громадянина.

Дошкільний вік є найбільш сприятливим для формування громадянських рис особистості. Завдання педагогів – формування дитини як громадянина України, гармонійно розвиненої, рівноправної, національно свідомої особистості. З огляду на сказане вище актуальними є наукове обґрунтування і практичне забезпечення нової, за своєю сутністю, системи громадянського виховання, мета якого – сформувати у дітей дошкільного віку комплекс громадянських якостей, глибокого розуміння ними належності до українського народу, до своєї Батьківщини, внутрішньої потреби й готовності відстоювати та захищати її інтереси, реалізовувати свій особистісний потенціал на благо зміцнення української держави.

У наш час відбувається активний розвиток демократизації держави, а громадянське виховання є одним із найважливіших завдань, які розв'язує система освіти. Формується